

CONTOS

Por: Pepy Clavijo

Para falar dos contacontos temos que remontarnos a aquelas reunións á luz do lume, cando os maiores da casa contaban historias acontecidas nos pobos ou mesmo inventadas por eles, aínda que case sempre cun transfondo verdadeiro, ou tamén ás muiñadas, onde, mentres se moía o gran, contábanse historias de mortos ou de aparecidos.

Hoxe, cos adiantos electrónicos, semella que xa se esquecerá este xeito de comunicación oral e que xa non importan nada os “contos de aldea”, se ben por sorte para todos hai un grupo de persoas que están a recupera-la arte de falar a cativos e maiores, que escoitan atentos as voces pausadas, acompañadas de mímica e do ben “saber facer”, logrando que escoiten e saboreen as verbas dos contacontos.

O ruído é tan elevado no noso país que, ás veces, é imposible dialogar. A xente xa non sabe escoitar, interrompe e demostra que o mundo vai de capa caída. Por isto é tan importante o labor destas persoas, que nun auditorio, tasca ou á sombra dunhas árbores, son capaces de ter a numeroso público atento ao que se conta, calado e observando.

O mérito é máis grande se consideramos que van polas aldeas recompilando toda a sabedoría das persoas maiores. Estas cóntanlles historias da zona ou que oíron contar

aos que lles precederon na vida. Se non fora por estes mestres da palabra, dentro de poucos anos, as vivencias dos maiores desaparecerían e ... ¡é tan importante escarvar nas raíces dos pobos!

Os contos son o primeiro contacto dos nenos cos libros. Ao contarlles unha historia adéntraselles nun mundo de fantasías e estímase a súa imaxinación, e hoxe, por desgracia con tanta televisión, cada vez o estímulo é menor, incluso os xoguetes xa veñen feitos, non teñen que discorrer para fabricarse un á súa medida.

A televisión é boa nun sentido, pero hai que saber dosificala, pois moitas veces acapara o maior tempo libre. Algúns pais en vez de sentarse co cativo e tratar de lle contar un conto, por falta de tempo ou sinxelamente por comodidade, colocan desde moi pequenos aos nenos diante da caixa boba, dicindo que así se distraen, aínda que máis ben sería “así non dan a lata”.

Ao ler un libro ou escoitar un conto recíbense as emocións máis variadas, e cada un ten as súas propias. Ademais adquirese vocabulario novo, expresións da linguaxe, saber escoitar (non só ver), aprender a atender e entender, e por último, desexos de ler.

O entorno familiar é moi importante. Hai que sentarse co neno, sen présa, e ler ou inventar un conto. Ás veces é imposible pola ocupación de pais e avós, e aquí é onde entran os contacontos.

Así, Paula Carballeira fainos entrar en historias de sempre pero co seu selo particular.

Quico cadaval conta, con moito humor, as cousas que a súa avoa lle dicía cando era pequeno, adentrándonos no mundo misterioso da noite, cando as ánimas pasean polos camiños, o Urco emerxe das augas e o medo apodérase dos oíntes.

O conto popular galego é moi importante. É o protagonista do mundo rural e por isto foi polo que influíu en numerosos escritores coma Ánxel Fole ou Álvaro Cunqueiro, e tamén na Xeración Nós, cos relatos breves de Vicente Risco ou Don Ramón Otero Pedraio.

Avó contándolle contos ao neto

Tamén Castelao móstrase coma un grande narrador, así como os actuais Méndez Ferrín, Carlos Casares, Víctor Freixanes e un longuíssimo etcétera.

Álvaro Cunqueiro chama “Retratos ó minuto” a moitas das súas historias galegas. El mesmo dixo nunha ocasión que: *“é precisa a memoria defórmante, ve-la historia quen a conta e quen a escoita”*.

Hai ademais outros escritores que foron recollendo nos seus libros contos populares das distintas zonas de Galicia. Deste xeito, Xulio Cuns publicou “Ovelorio e lendas da terra do Bolo”, Elisardo Becoña acadou o premio á investigación no 1980 polo seu libro “A Santa Compañía, o Urco e os mortos”.

Tamén noutras comunidades hai persoas que recompilan as súas propias historias. Son os curiosos de vivencias ancestrais que despois en forma de contos danas a coñecer, ás veces en escolas e outras en bares ou tabernas diante dunha cunca de bo viño.

Luís Díaz Viana é un investigador asociado ao Departamento de Arqueoloxía da Universidade de Berkeley (California), con numerosas publicacións como “Rito e tradición oral en Castela”. Estas obras serven aos contacontos casteláns como base para as súas narracións xunto cos romances. As recompilacións e estudos sobre a tradición oral constitúen en Castela e tamén en León unha das ponlas etnográficas máis tratadas, seguindo hoxe, como hai cincuenta anos, a publicarse obras sobre a manifestación literaria popular.

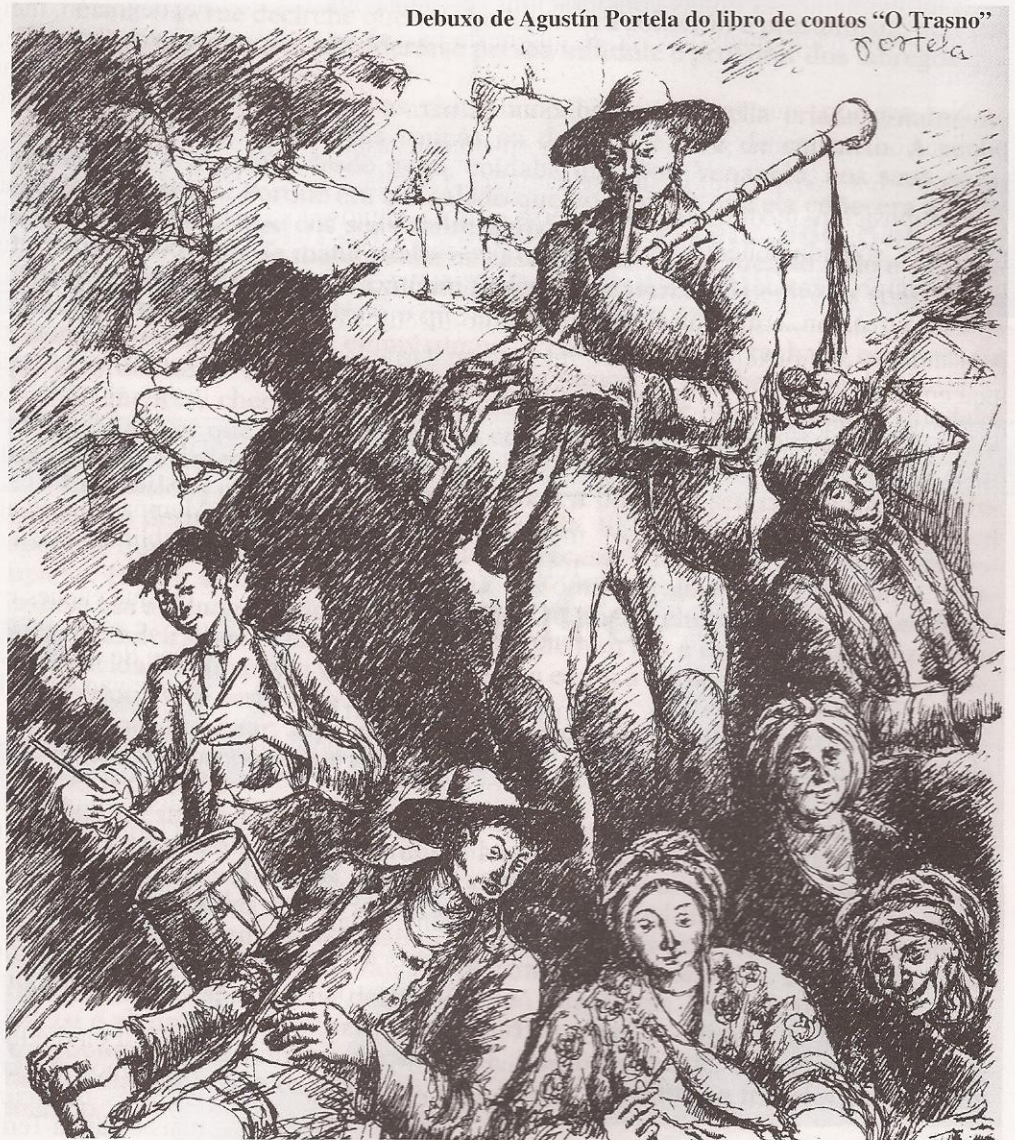
Literatura popular, contacontos antigos, eran os cegos que, armados dun punteiro, ían sinalando nun gran cartel as secuencias das historias ocorridas no entorno do pobo ou crimes que só eran coñecidos a través desta forma popular de contar cousas. Pódese lembrar o *“Crime de ... “Na cidade de Rapiño / provincia de Cortegada / habitaba un matrimonio / modelo de fe cristián / ...*

Os contacontos dan a coñecer historias propias ou

oídas a outros e non se diferencian estas historias das distintas contadas noutras comunidades e incluso noutras áreas de Europa ou África. A diferenza está só no “acento”, nas distintas versións. Non é tanto o que se conta, senón o xeito de contalo.

Un exemplo está nas ánimas en pena que acompañan no seu camiñar nocturno á Santa Compañía, pois en Marrocos hai unha historia similar cuxa protagonista é a Aicha Candicha.

Debuxo de Agustín Portela do libro de contos “O Trasno”

Os contos pódense agrupar en dous bloques: os de contido local e cotián e os de carácter universal e fondo maravilloso.

¡Graciñas aos contacontos!

Eles farán que a cultura non se perda no recordo e que os nosos fillos e netos sigan bebendo nesta fonte que á a tradición.